

Nr 72.

Ankom till riksdagens kansli den 3 april 1941 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för K. E. Nygren m. fl. från ersättningsskyldighet.

(1:a avd.)

1:o) I propositionen nr 120 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 28 februari 1941, föreslagit riksdagen under punkt 1:o medgiva, att K. E. Nygren och H. A. Ruthström, båda i Holmsund, må, därest de före den 1 januari 1942 till arméförvaltningen inbetala ett belopp av 1,440 kronor, befrias från återstoden av dem jämlikt hovrättens för Övre Norrland dom den 29 oktober 1940 åliggande betalningsskyldighet till kronan.

Vid upphandling av tälthyddor för arméns räkning under hösten 1939 antogs handelsbolaget med firma Holmsunds presenningsfabrik, innehavare *Karl Erik Nygren* och *Hilmer Amandus Ruthström*, båda i Holmsund, efter i vederbörlig ordning avgivet leveransanbud till leverantör av 400 tälthyddor till arméförvaltningens intendenturdepartement. Emellertid visade sig handelsbolaget icke kunna fullgöra de med upphandlingen förenade villkoren, varför intendenturdepartementet återkallade antagandet av bolagets anbud. Till följd härav måste förnyad upphandling av tälthyddor för intendenturdepartementets räkning företagas senare under samma höst, varvid upphandlingspriset blev åtskilligt högre än det av bolaget i förenämnda anbud upptagna. Då bolaget och dess innehavare måste anses vara ersättningsskyldiga för de merkostnader, som härigenom uppstodo för kronan för den förnyade upphandlingen, instämde arméförvaltningens intendenturdepartement å kronans vägnar bolaget och dess innehavare till Umeå domsagas häradsrätt med yrkande, att bolaget och dess medparter måtte åläggas att gemensamt eller vilken bäst gälda gitte i förevarande avseende till kronan utgiva tillhoppa 14,400 kronor jämte ränta. Genom utslag den 3 juli 1940 förpliktade häradsrätten handelsbolaget och dess medparter att till kronan utgiva nyssnämnda belopp, 14,400 kronor, jämte fem procent ränta därå från stämningdagen den 30 januari 1940 tills betalning skedde ävensom gottgöra kronan för utgifter i målet med 100 kronor.

I häradsrättens utslag sökte handelsbolaget och dess medparter ändring. Genom dom den 29 oktober 1940, vilken vunnit laga kraft, fann hovrätten för Övre Norrland ej skäl att göra ändring i häradsrättens utslag.

Uti en den 4 februari 1941 dagtecknad skrift hava Nygren och Ruthström på anförda skäl anhållit att bliva befriade från eller erhålla avkortning av betalningsskyldigheten för den skuld, vari de enligt förenämnda hovrättsdom häftade till kronan.

I ärendet hava utlåtanden avgivits av *arméförvaltningens intendentur- och civila departement* den 14 och av *statskontoret* den 22 februari 1941. Myndigheterna hava därvid med hänsyn till föreliggande omständigheter tillstyrkt, att Nygren och Ruthström befriades från den ifrågavarande ersättningskyldigheten, därest de före utgången av år 1941 till kronan inbetalade ett belopp av 1,440 kronor, d. v. s. en tiondel av det utdömda skadeståndets kapitalbelopp.

Departementschefen har med hänsyn till vad som i ärendet upplysts om sökandenas ekonomiska förhållanden och angående deras personer funnit starka billighetsskäl tala för ett bifall till den gjorda hemställan om skuldens efterskänkande i enlighet med de i ärendet hörda myndigheternas förslag.

Utskottet.

Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hemställa,

att riksdagen må medgiva, att K. E. Nygren och H. A. Ruthström, båda i Holmsund, må, därest de före den 1 januari 1942 till arméförvaltningen inbetala ett belopp av 1,440 kronor, befrias från återstoden av dem jämlikt hovrättens för Övre Norrland dom den 29 oktober 1940 åliggande betalningsskyldighet till kronan.

2:o) I förevarande proposition har Kungl. Maj:t under punkt 2:o föreslagit riksdagen medgiva, att J. V. Marklund må befrias från honom jämlikt Kungl. Maj:ts utslag den 4 november 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva ersättning med 500 kronor.

I april 1940 upptäcktes en skada å ångpannan i Gotlands infanteriregementes tvättinrättning. Anledningen till skadan synes enligt verkställd utredning hava varit, att maskinisten vid regementet, *Johan Verner Marklund*, underlåtit att i tid föranstalta om rengöring av ångpannan.

Med anledning av vad sålunda förekommit ställdes Marklund av vederbörande åklagare under åtal vid regementets fältkrigsrätt. Genom utslag den 12 juni 1940 förpliktade fältkrigsrätten — jämte det fältkrigsrätten dömde Marklund, bland annat, för försummelse vid fullgörande av tjänsteplikt till disciplinstraff av arrest utan bevakning i tre dagar — Marklund att till statsverket utgiva ersättning för ångpannans reparation med 500 kronor.

Häröver anförde såväl åklagaren som Marklund besvär hos krigshovrätten, som enligt utslag den 18 juli 1940 fann skäl icke vara av någondera klaganden anført, som föranledde ändring i fältkrigsrättens utslag. Sedan Marklund härefter fullföljt talan genom besvär hos Kungl. Maj:t, fann Kungl.

Maj:t genom utslag den 4 november 1940 ej skäl att göra ändring i krigshovrättens utslag.

I besvären har Marklund därjämte anhållit att, därest hans talan icke kunde bifallas, av nåd bliva befriad från den honom ålagda betalningsskyldigheten. Till stöd härför har Marklund åberopat de vid tillfället rådande synnerligen svåra arbetsförhållandena samt anført, att han saknade möjlighet att erlægga det utdömda skadeståndet på annat sätt än genom att skuldsätta sig för hela beloppet.

Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har i utlåtande i ärendet den 3 december 1940 på anförda skäl tillstyrkt bifall till Marklunds framställning, och i utlåtande den 8 januari 1941 har jämväl *statskontoret* tillstyrkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att kronans ifrågavarande fordran efterskänkes.

Departementschefen har i anslutning till myndigheternas förslag funnit sig böra tillstyrka, att Marklund befrias från ifrågavarande ersättningsskyldighet till kronan.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva, att J. V. Marklund må befrias från honom jämlikt Kungl. Maj:ts utslag den 4 november 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva ersättning med 500 kronor.

3:o) Under punkt 3:o i förenämnda proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att envar av K. V. E. Birath, Erik Andersson och Elof Andersson må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t må bestämmas, inbetalar ett belopp av 150 kronor, befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan enligt krigshovrättens utslag den 16 april 1940.

Den 15 januari 1940 ombesörjde furiren vid Karlsborgs luftvärnsregemente nr 8/1 *Karl Viktor Erland Birath* med en kronan tillhörig lastautomobil transport av viss materiel från Klagshamn till Malmö, därvid värnpliktiga nr 354 46/1939 *Erik Andersson* och nr 816 46/1939 *Elof Andersson* tjänstgjorde såsom förare av bilen. Efter framkomsten till Malmö hade bilens kylarvätska, som utgjorts av enbart vatten, icke blivit urtappad, med påföljd att bilens motor på grund av rådande stark kyla under påföljande natt frusit sönder.

Birath, Erik Andersson och Elof Andersson ålades sedermera, efter yrkande av åklagare, av krigsrätten vid Södra skånska infanteriregementet genom utslag den 17 februari 1940, enär de genom värdslöshet vid handhavandet av bilen finge anses hava vållat skadorna å densamma, att en för alla och alla för en ersätta kronan för den därigenom uppkomna skadan med 1,592 kronor 96 öre.

Krigshovrätten, där Birath, Erik Andersson och Elof Andersson anført besvär över krigsrättens utslag, fann genom utslag den 16 april 1940 skäl ej vara av någon av klagandena anført, som föranledde ändring i överklagade utslaget.

Uti en av inspektören för artilleriet, jämte såväl eget yttrande som yttrande av chefen för Karlsborgs luftvärnsregementes depå, den 30 maj 1940 överlämnad skrift hava Birath, Erik Andersson och Elof Andersson — under åberopande av att gäldandet av den ådömda skadeersättningen skulle medföra betydande ekonomiska svårigheter — anhållit om befrielse från skadeståndsskyldigheten.

Chefen för Karlsborgs luftvärnsregementes depå har tillstyrkt bifall till ansökningarna.

Arméförvaltningens tyg- och civila departement hava jämväl tillstyrkt, att sökandena helt måtte befrias från dem ålagd ersättningsskyldighet.

Statskontoret har i utlåtande den 25 september 1940 anført, att den i förevarande fall uppkomna skadan finge anses hava föranletts av en jämförelsevis grov vårdslöshet hos sökandena. Ämbetsverket ansåge sig icke kunna förorda helt efterskänkande av skadeståndsskyldigheten utan ville för sin del föreslå att envar av sökandena, därest han inom viss angiven tid inbetalade ett belopp av 150 kronor, måtte befrias från återstoden av honom åvilande ersättningsskyldighet.

Departementschefen har ansett sig böra i anslutning till statskontorets yttrande föreslå, att envar av Birath, Erik Andersson och Elof Andersson mot inbetalande av 150 kronor befrias från sin därefter återstående ersättningsskyldighet till statsverket. Det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma den tidpunkt, inom vilken ifrågavarande betalningsskyldighet skall vara fullgjord.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag eller mot vad departementschefen i samband därmed anført, får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att envar av K. V. E. Birath, Erik Andersson och Elof Andersson må, därest han inom tid, som av Kungl. Maj:t må bestämmas, inbetalar ett belopp av 150 kronor, befrias från återstående betalningsskyldighet till kronan enligt krigshovrättens utslag den 16 april 1940.

4:o) Under punkt 4:o i förenämnda proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att R. A. Ekeberg må befrias från honom jämlikt särskilda krigsrättens för kustflottan utslag den 5 april 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 570 kronor.

Den 24 februari 1940 utförde värnpliktige nr 32 233/1935 *Rolf Axel Ekeberg* enligt order en körning från Vitså brygga till Västerhaninge station

i Stockholms län med en för marinens räkning förhyrd, av Ekeberg omhändertagd lastautomobil. Ekeberg hade därvid underlåtit att i förväg tillse att förrådet av olja i motorn varit tillräckligt, med den påföljd att motorn på grund av oljebrist allvarligt skadades.

Efter åtal vid särskilda krigsrätten för kustflottan dömdes Ekeberg genom krigsrättens utslag den 5 april 1940 för vårdslöshet i fullgörande av tjänsteplikt jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten att undergå disciplinstraff av vaktarrest i tre dagar samt förpliktades att ersätta kronan kostnaden för reparation av motorn med 450 kronor ävensom till bilens ägare utbetalt belopp för den tid bilen reparerats med 120 kronor, tillhoppa 570 kronor. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Hos Kungl. Maj:t har sedermera Ekeberg under framhållande av sin svaga ekonomiska ställning anhållit om befrielse från den honom sålunda ålagda ersättningsskyldigheten.

Marinförvaltningen har i utlåtande den 2 augusti 1940 tillstyrkt bifall till Ekebergs ansökning.

Statskontoret har i utlåtande den 14 augusti 1940 anført, att, då uppgifter rörande Ekebergs ekonomiska ställning saknades och i övrigt intet förebragts av beskaffenhet att böra för Ekeberg medföra befrielse från eller nedsättning av det honom ådömda skadeståndsbeloppet, ämbetsverket icke kunde tillstyrka bifall till ansökningen.

Marinförvaltningen har härefter ånyo yttrat sig i anslutning till införskaffad utredning angående Ekebergs ekonomiska ställning samt därvid vidhållit sitt förut uttalade tillstyrkande av bifall till ansökningen.

Departementschefen har med hänsyn till de i ärendet föreliggande omständigheterna funnit sig böra tillstyrka framställningen om befrielse från ersättningsskyldigheten.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva, att R. A. Ekeberg må befrias från honom jämlikt särskilda krigsrättens för kustflottan utslag den 5 april 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 570 kronor.

5:o) I förenämnda proposition har Kungl. Maj:t under punkten 5:o föreslagit riksdagen medgiva, att E. Malmström må befrias från honom jämlikt flygkrigsskolans krigsrätts utslag den 26 februari 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 200 kronor.

Den 19 februari 1940 företog sig korpralen vid flygkrigsskolan *Ebbe Malmström* att i strid mot gällande bestämmelser köra ett honom i egenkap av gruppmechaniker anförtrott flygplan för egen motor in till hangaren. Härvid råkade han köra mot hangarporten, varvid flygplanets propeller skadades. Enligt Malmströms egen uppgift hade han ägt kännedom om att

han icke ägt rätt att framföra flygplanet för egen motor på marken; att han det oaktat gjort detta hade berott på att han icke hade haft tillräckligt med personal för att draga in flygplanet i hangaren.

Sedan Malmström med anledning härav ställts under tilltal vid flygkrigsskolans krigsrätt, fann krigsrätten i utslag den 26 februari 1940 rättvist jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten döma Malmström att för oförstånd i fullgörande av tjänsteplikter undergå disciplinstraff av vaktarrest i fem dagar, varjämte Malmström förpliktades ersätta statsverket med 200 kronor. Krigsrättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av chefen för flygvapnet, jämte eget yttrande, den 2 april 1940 överlämnad skrift har Malmström — under återopande bland annat, att han icke ägde andra tillgångar än den honom tillfallande lönen samt vissa å sparbanksbok obligatoriskt insatta avlöningsmedel — anhållit om befrielse från skadeståndsskyldigheten.

Flygförvaltningen har i utlåtande i ärendet den 31 maj 1940 på anförda skäl hemställt, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva, att kronans fordran hos Malmström, 200 kronor, må efterskänkas och berörda belopp ur flygförvaltningens räkenskaper avskrivras.

Statskontoret har i utlåtande den 10 juli 1940 med viss tvekan tillstyrkt, att Kungl. Maj:t i proposition till riksdagen måtte föreslå, att kronans fordran hos Malmström, 200 kronor, måtte i sin helhet efterskänkas.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Med hänsyn till att Malmström, därest han ägt rätt att föra ifrågavarande flygplan, jämlikt 33 § strafflagen för krigsmakten kunnat befrias från skadeståndsskyldighet, och i betraktande av övriga föreliggande omständigheter vill jag tillstyrka, att Malmström befrias från ifrågavarande ersättnings-skyldighet å 200 kronor.

Utskottet.

Under hänvisning till vad departementschefen i ärendet anfört, får utskottet med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må medgiva, att E. Malmström må befrias från honom jämlikt flygkrigsskolans krigsrätts utslag den 26 februari 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 200 kronor.

6:o) I förenämnda proposition har Kungl. Maj:t under punkt 6:o slutligen föreslagit riksdagen medgiva, att S. H. Pettersson må befrias från honom jämlikt stationskrigsrättens vid Stockholms örlogsstation utslag den 12 april 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 688 kronor.

Den 8 mars 1940 inträffade vid Roslagens flygflottilj en sammanstötning mellan två på flottiljens uppställningsplats befintliga flygplan, förorsakad

av att värnpliktige nr 159 55/1939 *Sven Harald Pettersson*, som varit sysselsatt med att varmköra motorn å det ena flygplanet, satt detta i gång och företagit en sväng å uppställningsplatsen för att förflytta planet till i höjd med andra å platsen uppställda flygplan och därvid bakifrån påkörde ett av dessa. Härvid skadades propellern å det av Pettersson omhänderhavda planet.

Efter åtal vid stationskriegerätten vid Stockholms örlogsstation dömdes Pettersson genom stationskriegerättens utslag den 12 april 1940 för vad han sålunda låtit komma sig till last jämlikt 130 § strafflagen för krigsmakten att undergå disciplinstraff av vaktarrest i åtta dagar samt förpliktades att ersätta kronan den å flygplanet uppkomna skadan med 688 kronor. Kriegerättens utslag har vunnit laga kraft.

Uti en av chefen för flygvapnet, jämte såväl eget yttrande som yttrande av flygförvaltningen, den 18 juli 1940 överlämnad skrift har Pettersson anhållit om befrielse från skadeståndsskyldigheten.

Chefen för flygvapnet har tillstyrkt bifall till ansökningen.

Flygförvaltningen har funnit billighetskäl tala för att Pettersson vinner befrielse från den honom ådömda ersättningsskyldigheten till kronan.

Statskontoret har i yttrande den 3 augusti 1940, då i ärendet icke meddelats några uppgifter angående sökandens ekonomi, funnit sig kunna förorda bifall till den gjorda ansökningen endast under den förutsättning, att gäldandet av det Pettersson ådömda skadeståndet skulle för honom bliva alltför betungande.

I anledning härav har *flygförvaltningen* den 20 september 1940 avgivit förnyat utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

Pettersson, vilken från och med den 27 april 1940 inkallats till tjänstgöring under förstärkt försvarsberedskap, uppbär för närvarande terminslön med 15 kronor per lönetermin. I sitt civila yrke är Pettersson handelsbiträde med en lön av 30 kronor per vecka i ett för allt. Han äger icke några privata sparmedel och resterar för oguldna utskylder med omkring 100 kronor. Hans övriga skulder torde för närvarande belöpa sig till 75 kronor. Pettersson är ogift och bosatt hos sina föräldrar. Dessa leva i små ekonomiska omständigheter. Fadern är brädgårdsarbetare och måste tidvis gå arbetslös. Pettersson har sex syskon, av vilka två äro inkallade till tjänstgöring under förstärkt försvarsberedskap. Något familjebidrag utgår icke. — Med hänsyn till föreliggande omständigheter finner flygförvaltningen att gäldandet av det Pettersson ådömda skadeståndet skulle för honom bliva alltför betungande.

Departementschefen har med hänsyn såväl till vad i ärendet blivit upplýst rörande Petterssons ekonomiska förhållanden som ock till övriga föreliggande omständigheter tillstyrkt, att Pettersson befrias från ifrågavarande ersättningsskyldighet å 688 kronor.

I anslutning till vad departementschefen anfört i ärendet hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att S. H. Pettersson må befrias från honom jämlikt stationskrigsrättens vid Stockholms örlogsstation utslag den 12 april 1940 åliggande skyldighet att till kronan utgiva skadestånd med 688 kronor.

Stockholm den 1 april 1941.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Joh. Nilsson* i Malmö, *Torsten Ström*, *Lindström*, *Heiding*, *Sven Larsson*, *Carlström*, *Karl Andersson*, *Bäckström*, *Boman*, *friherre De Geer* och *Nisser*; samt

från andra kammaren: herrar *Jonsson* i Eskilstuna, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Isacsson*, *Bergström*, *Mårtensson*, *Staxäng*, *Hansson* i Rubbestad, *Bergvall* och *Eriksson* i Frägsta.
